

Książka dowodzi wysokiej świadomości metodologicznej autora. Analiza źródeł wsparta jest kontekstem definicyjnym. Zamojskij rozpatruje miasteczko jako ośrodek osadniczy o charakterze wieloetnicznym. W odróżnieniu od Iny Sorkiny¹, nie polemizuje z dostępnymi definicjami terminu *sztetl*. Wychodzi poza tę kategorię i proponuje własne rozwiązania. Nie stroni od stosowania rozmaitych pojęć (w tym płci kulturowej), starając się z różnych stron pokazać badany problem. Warto by odnieść się jeszcze do bogatego dorobku i prac dotyczących modernizacji (także w warunkach systemu totalitarnego). Korzystne byłoby również dołączenie mapy omawianych terenów.

Praca Andreja Zamojskiego znajdzie czytelników zarówno w kręgu sowietologów, jak i historyków Żydów wschodnioeuropejskich. Autor sprawnie łączy obie materię wskazując, że tylko w ten sposób można prowadzić nowe i interesujące analizy.

Zainteresowanie historią miast białoruskich (bez względu na zakres geograficzny czy chronologiczny) niesie ze sobą swoiste fatum. Jak niebezpieczny to politycznie temat, przekonali się białoruscy historycy. Ina Sorkina i Waczesław Szwięd, którzy opublikowali w poprzednich latach prace poświęcone historii białoruskich miasteczek w XVIII i XIX w.² oraz dziejom Grodna³, zostali bowiem pozbawieni uniwersyteckich etatów. Wydawnictwo I.P. Logwinow, wydawca recenzowanej książki, straciło licencję wydawniczą. Autor „Transformacji miasteczek” emigrował.

Artur Markowski
Uniwersytet Warszawski
Instytut Historyczny

* * *

Bernard Hamilton, *Baldwin IV. Król trędowaty*, przeł. Jakub Jedliński, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2014, s. 413.

Król trędowaty — Baldwin IV to postać, która zapisała się w historii i kulturze jako jeden z najbardziej niezwykłych władców średniowiecznego świata chrześcijańskiego. Jak jednak dowodzi książka autorstwa wybitnego brytyjskiego historyka wypraw krzyżowych Bernarda Hamiltona wciąż pozostaje on postacią mało znaną i bardzo często niedocenianą.

W swoim dziele Hamilton podjął z sukcesem próbę zakwestionowania dotychczasowej, utrwalonej w historiografii oceny Baldwina i schyłkowego okresu istnienia tzw.

¹ I. Sorkina, *Mjasteczki Białarusi u kancy XVIII — pierszaj palowie XIX st.*, Wilnija 2010, s. 37.

² Ibidem.

³ *Grodnoznaustwa. Gistoryja jeuropiejskiego gorada*, red. W. Szwięd et al., Grodna 2010.

I Królestwa Jerozolimskiego. Omawiana książka została oparta na niezwykle bogatym materiale źródłowym — informacje zawarte w podstawowych dla tego okresu kronikach Wilhelma z Tyru i Ernoula autor skonfrontował z licznymi źródłami arabskimi, bizantyńskimi, syryjskimi, a nawet koptyjskimi. Autor przedstawia nowe, interesujące wnioski, nierzadko sprzeczne z dotychczasowymi ustaleniami historyków. Jego praca stanowi nie tyle monografię poświęconą osobie władcy, co raczej Królestwu Jerozolimskiemu i ludziom, którzy je kształtowali, z uwzględnieniem całego bogactwa kontekstów. Na podkreślenie zasługują także literackie walory książki, które sprawiają, że czyta się ją znakomicie.

Hamilton przedstawia Baldwina IV jako władcę sprawnego i błyskotliwego, który nie tylko nie był rozgrywany przez zwalczające się stronnictwa, lecz stanowił dla nich jedyną wspólną punkt odniesienia, zapewniając tym samym jedność i siłę Królestwa Jerozolimskiego. Swoją narrację historyk rozpoczął od ojca Baldwina, Amalryka; dużo miejsca poświęcił też dzieciństwu trędowatego króla. Przede wszystkim zaś swoją uwagę skupił na samym Królestwie Jerozolimskim: jego międzynarodowym statusie, rozwiązaniach ustrojowych, mechanizmach politycznych i gospodarczych. Opowieść o życiu i śmierci króla Baldwina wydaje się stanowić jedynie pretekst dla niezwykle udanej próby odmalowania realiów i losów niezwykle państwa na styku światów.

Badacz udowadnia, że królestwo pod rządami trędowatego króla wbrew pozorom nie zmierzało ku klęsce. Baldwin skutecznie udaremniał plany Saladyna, odnosząc wspólnie zwycięstwa pod Montgisard w 1177 i Le Forbelet w 1182 r. Hamilton zweryfikował również krytyczne tezy historiografii światowej na temat takich postaci, jak Renald z Chatillon czy Gwidon z Lusignan. Jego monografia stanowi przede wszystkim barwną opowieść o społeczeństwie i polityce Królestwa Jerozolimskiego w drugiej połowie XII stulecia. Mimo dość szczegółowego wniknięcia w mechanizmy polityczne Królestwa, narracja Hamiltona pozostaje interesująca i przejrzysta. Wyrazić można jedynie pewien niedosyt w związku z tym, że samemu Baldwinowi IV poświęcono stosunkowo niewiele miejsca. Autor bardziej niż na osobie władcy skupił się na zawiłościach losów Królestwa Jerozolimskiego i niuansach politycznych rozgrywek jego elit.

Książkę uzupełniają: wartościowy apendyks napisany przez Piersa D. Mitchella, poświęcony dokładnej diagnozie choroby króla Baldwina, a także pomocne tablice genealogiczne i słownik terminów, które czynią z książki Hamiltona dzieło niezwykle czytelnikowi przyjazne.

Konrad Komarnicki
Uniwersytet Warszawski
Instytut Historyczny